

Kiedy upadły nie może być stroną postępowania

Jarosław Hein, [adwokat Gliwice](#), [doradca podatkowy Gliwice](#), Associate Partner w Rödl & Partner

Postępowania dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez syndyka lub przeciwko niemu, a syndyk takie postępowania prowadzi na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym. Upadły zachowuje legitymację jedynie w sprawach, które nie dotyczą masy upadłości.

Potwierdził to Sąd Najwyższy w wyroku z 14 października 2016 r., I CSK 714/15.

Powód prowadził działalność gospodarczą, w ramach której zawarł z poprzednikiem prawnym pozwanego Banku S.A. umowy kredytu na łączną kwotę ponad 21 mln zł. Wszystkie kredyty miały być wykorzystane na sfinansowanie wydatków związanych z działalnością gospodarczą. Zostały zabezpieczone umową przewłaszczenia rzeczy oznaczonych co do tożsamości. Po roku umowy kredytowe zostały przez bank wypowiedziane, powód został wezwany do wydania rzeczy przewłaszczonych, a następnie kredytodawca złożył wniosek o ogłoszenie upadłości powoda. Sąd rejonowy ogłosił upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego.

Powód wezwał pozwanego do zapłaty ponad 39 mln zł tytułem odszkodowania za szkodę majątkową wyrządzoną mu jako osobie fizycznej, spowodowaną bezprawnym zajęciem kwoty dotacji, wypowiedzeniem umów kredytowych, wszczęciem egzekucji, złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości oraz ujawnieniem szeregu podmiotom informacji o wypowiedzeniu kredytów i wysokości zadłużenia. Do żądania tego pozwany się nie odniósł uznając, iż ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego skutkuje utratą uprawnienia powoda do zarządzania i reprezentowania upadłego przedsiębiorstwa.

Sądy I i II instancji zgodziły się, iż powód nie ma legitymacji procesowej do dochodzenia zgłoszonych żądań, które stanowią roszczenia odszkodowawcze wprost związane z działalnością gospodarczą. Wskazały, iż zgodnie z art. 144 ust. 1 i 2 ustawy z 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (P.u.n.) konsekwencją ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego jest to, iż postępowania sądowe dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i dalej prowadzone tylko przez syndyka lub przeciwko niemu. Do masy upadłości wchodzi wierzytelności przysługujące upadłemu w stosunku do osób trzecich. Taki charakter mają żądania pozwu, skoro powód dochodzi odszkodowania za bezprawne, w jego przekonaniu działania pozwanego, które doprowadziły do strat w mieniu, utraty dochodów i korzyści z realizacji kontraktów zawartych z kontrahentami oraz odszkodowania za szkodę majątkową wynikłą z naruszenia tajemnicy bankowej i dobrego imienia powoda, poprzez zawiadomienie wierzycieli o wypowiedzeniu umów kredytowych.

Powód, zaskarżając wyrok sądu apelacyjnego, zarzucił m.in. naruszenie art. 144 ust. 1 P.u.n. i art. 4 ust. 1 ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (u.s.d.g.) przez błędne przyjęcie, że powód w postępowaniu występuje, jako przedsiębiorca w rozumieniu art. 4 ust. 1 u.s.d.g., a nie, jako osoba fizyczna, co skutkowało błędnym zastosowaniem art. 144 P.u.n. i uznaniem braku legitymacji czynnej.

Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną.

Komentarz eksperta

Jarosław Hein, adwokat, doradca podatkowy i associate partner w gliwickim biurze Rödl & Partner

Na wstępie wskazać należy, że ustawa – Prawo upadłościowe i naprawcze uległa od 1 stycznia 2016 r. zmianie. Wydzielone zostały do osobnej ustawy (Prawo restrukturyzacyjne; P.r.) przepisy regulujące procedury naprawcze i zmierzające do zawarcia układu z wierzycielami. Do okrojonej ustawy, noszącej obecnie tytuł Prawo upadłościowe, wprowadzono szereg zmian. Jednak zgodnie z art. 449 P.r. w sprawach, w których wniosek o ogłoszenie upadłości wpłynął przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe (sytuacja w komentowanej sprawie). Przepisy P.u.n., na kanwie których zapadł niniejszy wyrok, zmieniły się od 1 stycznia 2016 r. w sposób nie mający znaczenia dla istoty rozstrzygnięcia wydanego w komentowanej sprawie.

Zgodnie z art. 75 ust. 1 P.u.n., jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego traci on prawo zarządu oraz możliwość korzystania i rozporządzania mieniem wchodzącym do masy upadłości. Natomiast art. 144 ust. 1 i 2 P.u.n., stanowił, iż jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego, postępowania sądowe i administracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez syndyka lub przeciwko niemu, a syndyk postępowania takie prowadzi na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym (art. 160 ust. 1 P.u.n.)

Z tych przepisów wynika, że upadły nie może być stroną postępowania dotyczącego masy upadłości. Upadły zachowuje legitymację jedynie w sprawach, które jej nie dotyczą. Sąd Najwyższy w orzeczeniu podkreślił, że masy upadłości dotyczą postępowania, niezależnie, czy upadły występuje w roli powoda czy pozwanego, czy chodzi o pozycje czynne czy bierne masy upadłości, o zasądzenie świadczenia czy też o ustalenie i ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa, jeżeli tylko wynik takiego postępowania mógłby mieć wpływ na stan masy upadłości i możliwość zaspokojenia się z niej wierzycieli. Zakres składników tworzących masę upadłości ogranicza cel postępowania upadłościowego, który ma służyć spieniężeniu aktywów upadłego i podziału funduszy masy upadłości pomiędzy wierzycieli (uchwały SN z 24 maja 2002 r., III CZP 25/02 i z 10 lutego 2006 r., III CZP 2/06 oraz wyrok SN z 14 lutego 2003 r., IV CKN 1750/00).

Zgodnie z art. 62 P.u.n. w skład masy upadłości wchodzi (z zastrzeżonymi wyjątkami) majątek należący do upadłego w dniu ogłoszenia upadłości oraz nabyty przez upadłego w toku postępowania upadłościowego. Masy upadłości nie dotyczą natomiast roszczenia majątkowe odnoszące się do mienia niewchodzącego do masy upadłości, roszczenia dotyczące praw niezbywalnych, dotyczące majątkowych praw podmiotowych związanych ściśle z osobą dłużnika itp. Upadły zachowuje legitymację również w postępowaniach, w których poszukuje ochrony swoich praw niemajątkowych, także związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (wyrok SN z 16 stycznia 2009 r., III CSK 244/08). Natomiast gdyby upadły za naruszenie dóbr osobistych (nazwiska, firmy, praw autorskich) uzyskał zadośćuczynienie na podstawie art. 448 k.c., kwota pozyskana z tego tytułu weszłaby do masy upadłości stanowiąc majątek nabyty w toku postępowania upadłościowego, który może służyć do zaspokojenia wierzycieli.

Powód dochodził wyłącznie odszkodowania za szkodę majątkową związaną z działalnością gospodarczą. SN uznał, że wynik postępowania w sprawie tego odszkodowania mógłby mieć wpływ na stan masy upadłości i możliwość zaspokojenia się z niej przez wierzycieli upadłego, dlatego powód nie może być stroną postępowania. Skoro z dniem ogłoszenia upadłości majątek upadłego staje się masą upadłości, która służy zaspokojeniu wierzycieli upadłego (art. 61 P.u.n.), to korzyść majątkowa, którą chce uzyskać powód na skutek wszczętego postępowania weszłaby do masy upadłości.

Źródło: <http://www.rp.pl/Firma/301139995-Kiedy-upadly-nie-moze-byc-strona-postepowania.html#ap-1>